

45 ปี ลูกทุ่งสังจธรรมและมหกรรม “สายธาร วัฒนธรรมเพื่อชีวิต ลิขิตผ่านกาลเวลา”

written by เมธา มาสขาว | ธันวาคม 7, 2019

เรื่องโดย เมธา มาสขาว

เมื่อวันที่ 29-30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 ที่ผ่านมา มีการจัดงานมหกรรม “สายธารวัฒนธรรมเพื่อชีวิต ลิขิตผ่านกาลเวลา” ขึ้นที่ “ศูนย์รวมใจ ทางไท ทางธรรม ทางพอเพียง” อ.ยางตลาด จ.กาฬสินธุ์ เนื่องในวาระครบรอบ 45 ปี “ลูกทุ่งสังจธรรม” และ 65 ปี “อาทิตย์ บำรุงเชื้อ” อดีตนักร้องนำวงลูกทุ่งสังจธรรมที่ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 2518

การจัดงานสายธารวัฒนธรรมเพื่อชีวิตฯ สืบเนื่องมาอย่างยาวนาน ท่ามกลางประวัติศาสตร์แห่งยุคสมัยและการต่อสู้ของประชาชน อาจจะมียุคสมัยใหม่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ “เพลงเพื่อชีวิต” หรือ “เพลงตลาด” เป็นที่รู้จักกันมากขึ้น จากผลงานของ “แสงนภา บุญราศี” และ “เสน่ห์ โกมารชุน” ก่อนจะมาถึงขุนพลเพลงอย่าง “คำรณ สัมบุณณานนท์” ในเวลาต่อมา

วงเสวนา สายธารวัฒนธรรมบทเพลงเพื่อชีวิต เนื่องในวาระครบรอบ 45 ปี “ลูกทุ่งสังคมนิยม” และ 65 ปี “อาทิตย์
บารุงเอื้อ” อดีตนักร้องนำวงลูกทุ่งสังคมนิยมที่ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 2518 ที่ อ.ยางตลาด จ.กาฬสินธุ์

บทเพลงของคำรณในช่วงนั้น นอกจากเป็นบทเพลงที่กล่าวถึงชีวิตผู้คนในทุกข์ยากลำบากโดย
ตรง ยังมีบทเพลงที่กล่าวหาญท้าทายอำนาจเผด็จการทหารในยุคนั้นอีกหลายเพลง ไม่ว่าจะเป็น
เพลง “สามล้อแค่น” “ใครค่าน่านฆ่า” หรือ “อสูรกินเมือง” เป็นต้น

จนชื่อของเขาโด่งดังไปทั่วเมือง สะเทือนไปถึงโรงพัก เสียชื่อเสียงอย่างต่อเนื่อง โดยมี
เสน่ห์ โกมารชุนและไพบุลย์ บุตรจันทร์ อยู่เบื้องหลังผลงานเพลงด้วย

ก่อนจะถึงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ที่สายธารวัฒนธรรมบทเพลงเพื่อชีวิตขยายตัวอย่าง
กว้างขวางในหมู่นักศึกษาปัญญาชน

หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 มีวงดนตรี “เพื่อชีวิต” ของนิสิตนักศึกษาเกิดขึ้นอย่างมาก
มาย จากหลายรั้วมหาวิทยาลัย เพื่อสนับสนุนการต่อสู้ของภาคประชาชน กรรมกร และชาวนา
ชาวไร่ ที่เชื่อม 3 ประสานกับขบวนการนิสิตนักศึกษา จนศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย

ไทย (ศนท.) ได้ออกเดินสายให้ความรู้เรื่องประชาธิปไตยทั่วประเทศ

การเดินสายจัดเวทีปราศรัยสลับกับวงดนตรีเพื่อชีวิตจึงเป็นของคู่กันในการทำงานมวลชน

ไม่ว่าจะเป็นวงคาราวาน สายธารเพลงเพื่อชีวิตยุคแรกหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาฯ มาจนถึงวงกรรม
มาชน (นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล) วงเยาวชน (ศูนย์กลางนักเรียนแห่งประเทศไทย) วงรวม
หม้อน (มหาวิทยาลัยรามคำแหง) วงไดอะแลคติก (สหพันธ์นักศึกษาเสรี) วงครูชน (นักศึกษา
วิทยาลัยครูสวนสุนันทา) วงต้นกล้า (นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และมหาวิทยาลัย
ศิลปากร) วงโคมฉาย (นักศึกษาพรรคสังคมนิยม องค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง)
รวมถึงวงกบล้อและวงสหาย เป็นต้น

วงลูกทุ่งสังคมนิยม ก่อตั้งขึ้นโดยฝ่ายวัฒนธรรม องค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง (ที่
บริหารงานโดยพรรคสังคมนิยม) เมื่อปี 2518 เพื่อขยายแนวรบด้านวัฒนธรรม โดยเป็นวงลูก
ทุ่งเพื่อชีวิตวงแรกและวงเดียวในช่วงนั้น ซึ่งเป็นความร่วมมือของ วีระศักดิ์ ชุพันธ์ (นำวิ
สองวัย) หนึ่งในสมาชิกเพลงรวมหม้อน เจ้าของเพลง “ฟ้าสูงแผ่นดินต่ำ” อันลือลั่น วินัย บุญ
ช่วย (ศิลา โคมฉาย) ผู้ก่อตั้งวงโคมฉาย ร่วมทีมเป็นคนช่วยเขียนเนื้อเพลงลูกทุ่งไว้ส่วนหนึ่ง
และ “ไอ้ะ” อาทิตย์ บำรุงเชื้อ วงดนตรีลูกทุ่ง กพ.กช. ของกลุ่มพัฒนาการศึกษาชนบท (กพ.
กช.) รามคำแหงและเพื่อนๆ ร่วมกันจัดตั้งวง “ลูกทุ่งสังคมนิยม” ขึ้นมาอย่างเป็นทางการ และ
เปิดตัวอย่างเป็นทางการครั้งแรกเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2518 ที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ถ.ราช
ดำเนิน

บทเพลงอันโด่งดังของลูกทุ่งสังคมนิยมในยุคนั้น ได้แก่ “อาลัยพ่อหลวงอินตา” และ “ตื่นเถิด
ชาวนา” เนื่องจากสมาชิกวงลูกทุ่งสังคมนิยมร่วมเดินสายทำงานแนวรบด้านวัฒนธรรมร่วมกับ
ขบวนการนิสิตนักศึกษาและขบวนการรักชาติรักประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2
517-2519 โดยเดินสายไปทั่วประเทศเพื่อสนับสนุนขบวนการต่อสู้ของกรรมกรและชาวนาชาว
ไร่ ไม่ว่าจะเป็นในมหาวิทยาลัย โรงงานในเมือง หรือท้องนาในชนบท เพื่อขับขานบทเพลงเพื่อ
ชีวิตและให้การศึกษามวลชนด้านต่างๆ

เพลงอัลบั้มฟอหลวงอินตาเกิดขึ้นมาเนื่องจากเช้าวันที่ 31 กรกฎาคม 2518 เกิดเหตุลอบสังหาร
แกนนำชาวนาชาวไร่ ชื่อ “อินตา ศรีบุญเรือง” หรือฟอหลวงอินตา รองประธานสหพันธ์ชาวนา
ชาวไร่แห่งประเทศไทยและประธานสหพันธ์ชาวนาชาวไร่ภาคเหนือ วัย 45 ปี ที่บ้านพักในจ.
เชียงใหม่ เพื่อทำลายขบวนการต่อสู้ของชาวนาที่เรียกร้องสิทธิและความเป็นธรรมต่อรัฐบาลใน
ยุคนั้น

จนกระทั่งเวทีสุดท้ายที่ภูเก็ทในช่วงเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 สหภาพอ่าวขามดิน จ.ภูเก็ท
ได้ประสานงานมายังพรรคสังคมนิยมและศูนย์กลางนิสิตฯ เพื่อส่งวงดนตรีลูกทุ่งสังคมนิยมไป
ช่วยการปราศรัยสลับกับวงดนตรีวัฒนธรรมเป็นสิ่งจำเป็น

พวกเขาเดินทางไปทั่วทั้งในพื้นที่สีแดง สีชมพู หรือสีขาว ซึ่งทุกครั้งก็มีความเสี่ยงกับการต่อ
ต้านจากเจ้าหน้าที่รัฐ ทั้งภัยคุกคามด้านสว่างและด้านมืด ดังที่แกนนำนักศึกษา แกนนำกรรม
กร และชาวนาชาวไร่ถูกลอบสังหารจนเสียชีวิตไปหลายคน

ผลักดันให้นักศึกษาปัญญาชนจำต้องเข้าป่าจับอาวุธขึ้นสู้ ตามแนวทางการปฏิวัติของพรรค
คอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) รวมถึงสมาชิกวงลูกทุ่งสังคมนิยมบางส่วนด้วย

อาทิตย์ บำรุงเอื้อ (ถือไมค์)

อาทิตย์ บำรุงเอื้อ นักร้องนำวงลูกทุ่งสังข์ธรรม เข้าป่าหลังเหตุการณ์สังหารหมู่ 6 ตุลาคม 2519 ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และท้องสนามหลวง โดยสมาชิกวงลูกทุ่งสังข์ธรรมคนหนึ่งถูกฆ่าตายที่หน้าหอประชุมใหญ่

หลังจากนั้นหลายปี เขามีบทบาทสำคัญในพื้นที่เขตงานสุราษฎร์ธานีและเขตงานพื้นที่ภาคใต้เกือบ 10 ปี ชีวิตในป่าเขาที่เต็มไปด้วยความยากลำบากแต่เปี่ยมไปด้วยความหวังและอุดมการณ์ ทำให้เขาได้เรียนรู้ชีวิตและมิตรภาพสูงสุดในฐานะสหายนำ

จนกระทั่งออกจากป่าเมื่อปี 2528 แทบจะคนทำยๆ ในเขตงาน ก่อนจะออกมาทำอาชีพปกติเป็นทนายความและทำธุรกิจส่วนตัว ก่อนจะอพยพโยกย้ายกลับบ้านเกิดที่ อ.ยางตลาด จ.กาฬสินธุ์ เป็นการถาวรหลังน้ำท่วมใหญ่กรุงเทพฯ เมื่อปี 2554 และร่วมกับเพื่อนมิตรเปิดร้านเพลงเพื่อชีวิตที่ชื่อ “ตะวันแดง สาดแสงทอง” มหาสารคาม

เนื่องจากไม่มีทายาทหรือบุตรหลาน เขาจึงนำรายได้ส่วนใหญ่มาสร้าง “ศูนย์รวมใจ ทางไททางธรรม ทางพอเพียง” เพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนและการพัฒนาเยาวชนในบ้านเกิดร่วมกับสถาบันการศึกษาในพื้นที่

การแสดงบนเวทีในช่วงกลางคืน

ปัจจุบันเขายังฝากผลงานวรรณกรรม หลังจากหันมาเขียนหนังสือชื่อเรื่อง “ลูกทุ่งเพื่อชีวิต ลูกทุ่งทุ่งสังจรรย์” “เยือนถิ่นอารีรังผึ้งเหนือ” บันทึกการเดินทางไปกรุงเปียงยาง เกาหลีเหนือ เมื่อหลายปีก่อนและล่าสุด หนังสือ “ลิขิตผ่านกาลเวลา เล่าขานตำนานชีวิต อัตชีวประวัติของ ดร.อาทิตย์ บำรุงเอื้อ” ซึ่งออกมาปีนี้พอดี

อาทิตย์ บำรุงเอื้อ นักร้องนำวงลูกทุ่งสังจรรย์ เกิดเมื่อปี 2497 ในวาระอายุ 65 ปีในปีี้ ผ่านประวัติศาสตร์ยุคสมัยมาอย่างเข้มข้น เขาจึงมีบทบาทสำคัญในการผลักดันงานสายธาร วัฒนธรรมเพื่อชีวิต

ในโอกาสที่จัด 45 ปีลูกทุ่งสังจรรย์ขึ้นร่วมกับมูลนิธิสายธารวัฒนธรรมและมูลนิธิทางอีสาน ซึ่งมี ปรีดา ขำวบ่อ เป็นแกนสำคัญในการประสานงาน เพื่อชวนเชิญเพื่อนมิตรที่มีส่วนร่วมในประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมประชาชนมาร่วมกันสืบสานและพูดคุยถึงทิศทางในอนาคตร่วมกัน

งาน 45 ปี ลูกทุ่งสังคมนิยมและมหกรรม “สายธารวัฒนธรรมเพื่อชีวิต ลิขิตผ่านกาลเวลา” จึงมีกิจกรรมหลากหลาย ทั้งกิจกรรมทั่ววัฒนธรรมอีสาน – งานสายธารวัฒนธรรมเพื่อชีวิตฯ งานค่ายวรรณศิลป์และคีตศิลป์ของเยาวชน โดยเชิญนักศึกษาจากสถาบันนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ นิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคามและราชภัฏสกลนครกว่า 50 คน มาร่วมค่ายพัฒนาศักยภาพเยาวชนด้านวัฒนธรรม

นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมเสวนาหัวข้อ “กัญชง กัญชา ทางรอดจริงหรือ?” นำโดย คณาภุช ทองไทย (อ.ไข่ มาลีฮวนน่า) หมอคมสัน ธีรานุรักษ์ หมอณา อ.ภูซพงค์ และเสวนาหัวข้อ “สายธารวัฒนธรรมเพื่อชีวิต และทิศทางอนาคต” โดย สุรัชชัย จันทิมาธร, ทองแถม นางจำนง ดร.อาทิตย์ บำรุงเอื้อ เจน อักษราพิจารณ์ และปรีดา ข้าวบ่อ

รวมถึงกิจกรรมดนตรีสายธารวัฒนธรรมภาคค่ำ โดย หงา คาราวาน หมาเก้าหาง วงมะละกอไฟ สันติภาพ นิด ลายสี้อ และการนำเสนอบทเพลง 45 ปีแห่งตำนานลูกทุ่งเพื่อชีวิต “ลูกทุ่งสังคมนิยม” นำโดย “ไอ้ะ ลูกทุ่งสังคมนิยม”

ภายในงานยังมีนิทรรศการสายธารวัฒนธรรมดนตรี วรรณกรรม ศิลปะ และเครือข่ายนักนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

ใครที่ไปร่วมงานนี้จะได้รับหนังสือที่ระลึกประกอบงานที่จัดทำขึ้นเป็นวาระพิเศษ “สายธารวัฒนธรรมเพื่อชีวิต ลิขิตผ่านกาลเวลา : 45 ปีลูกทุ่งสังคมนิยม 65 ปี อาทิตย์ บำรุงเอื้อ” ที่ทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ เนื้อหาในเล่มเขียนไว้อย่างน่าสนใจว่า

“นับตั้งแต่การรวมศูนย์อำนาจสร้างรัฐชาติสมัยใหม่ ผ่านยุคล่าอาณานิคม ผ่านยุคสงครามโลก ผ่านจากสยามมาเป็นไทยแล้ว กลับยิ่งกระชับอำนาจส่งผลให้พลังชีวิตและความงดงามหลากหลายของความเป็นไทยถูกกดทับทำลาย ทำให้อ่อนแอ ยอมจำนน ดูถูกกันเองและดูถูกตัวเอง ภาษาพูดภาษาเขียน เสียงพิน เสียงแคน ศิลปะพื้นบ้านทุกส่วนภูมิภาคกลายเป็นของต่ำต้อยน้อยหน้า

ศิลปินเพื่อชีวิต ในฐานะนักรบด้านวัฒนธรรม จะต้องกลับลงสู่รากเหง้าเผ่าพันธุ์ของตน

นำศิลปะดนตรีการแสดงกลับคืนพื้นฟูชุมชนให้พี่น้องประชาชนได้เสพงานมีความสุข ได้มีเวลา
ตั้งหลักคิดหาทางแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และร่วมกันกำหนดอนาคต

ไม่เพียงเท่านั้น นักบวชธรรมจะต้องลึกซึ้งในอัตลักษณ์ศิลปะดนตรีและการแสดงพื้นบ้าน
ร่วมกับปราชญ์ผู้เชี่ยวชาญและศิลปินร่วมยุคสมัย พัฒนาเครื่องดนตรี ต่อยอดสร้างสรรค์ลายเพ
ลง เพื่อให้เสียงแห่งอารยลุ่มแม่น้ำโขงผสมกลมกลืนกระหึ่มไปกับอารยอุษาคเนย์ ก้าวข้าม
พรมแดนไปโดดเด่นทัดเทียมนานาชาติ”...